

«Σαφείς προτιμήσεις των νέων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με την ασαφή ράβδο V&V

Πηνελόπη Καμπάκη Βουγιουκλή

pekavou@helit.duth.gr

Καθηγήτρια Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας
Κοσμήτορας της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Στην έρευνα που θα παρουσιαστεί στο πλαίσιο του 5^{ου} ΔΘΠ θα χρησιμοποιηθεί ένα εναλλακτικό εργαλείο συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων αντί των γνωστών κλιμάκων Likert. Γιαυτό σας αποστέλλω μια όσο γίνεται πιο απλή και κατανοητή μορφή της- για περισσότερες λεπτομέρειες στα Πρακτικά του 4^{ου} ΔΘΠ, Σύρος 2018.

Η ασαφής ράβδος V&V (Καμπάκη 2009)

Η κλιμακοποίηση μιας μεταβλητής εξαρτάται τόσο από τη φύση της όσο και από την κρίση του/της ερευνητή/τριας (Zadeh, 1975, 1999). Ασφαλώς κυριαρχούν κάποιες κλίμακες, όπως η πεντάβαθμη κλίμακα Likert με τις κατηγορίες

‘Συμφωνώ απόλυτα’, ‘Συμφωνώ’, ‘Αδιάφορος ή Αναποφάσιστος’, ‘Διαφωνώ’ και ‘Διαφωνώ απόλυτα’.

Το μεγάλο πρόβλημα με αυτές τις τακτικές κλίμακες είναι το πού βρίσκονται τα όρια της διαμέρισης. Το πρόβλημα της διάκρισης αυτών των κατηγοριών είναι μεγάλο τόσο για τον/την ερευνητή/τρια όσο, ή ακόμη περισσότερο, γι’ αυτόν/ή που καλούνται να απαντήσουν, δηλαδή τους/τις πληροφορητές/τριες για τους/τις οποίους/ες συχνά απαιτούνται διευκρινήσεις ή, ακόμη, ειδικά σεμινάρια προκειμένου να διευκρινιστούν τα όρια των κατηγοριών αυτών. Επιπλέον μπορεί κάποιος σε μια ερώτηση να αντιληφθεί τη διαφορά αλλά να μη την αντιλαμβάνεται σε μια άλλη. Κατά συνέπεια, οι πληροφορητές/τριες υφίστανται τη βάσανο της προσαρμογής στην ταξινόμηση σε κάθε μία από τις ερωτήσεις ξεχωριστά. Άρα επιφορτίζονται με κόπο -και κόπωση- που λειτουργούν εις βάρος της αξιοπιστίας της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Συνεπώς ο/η ερευνητής/τρια ίσως θα έπρεπε να θέσει μία επιπλέον μεταβλητή, αυτή της αξιοπιστίας των απαντήσεων η οποία μπορεί να επηρεάζεται από το βαθμό εξοικείωσης των ερωτώμενων με το συγκεκριμένο είδος αξιολόγησης των ερωτήσεων. Ακόμη, μερικές φορές ο/η ερευνητής/τρια προκειμένου να αποφύγει ορισμένες ανεπιθύμητες παρενέργειες, όπως τον κίνδυνο να συγκεντρωθεί η πλειοψηφία των απαντήσεων κάπου στη μέση της κλίμακας, μπορεί να

χρειαστεί να χρησιμοποιήσει μικρότερες ή μεγαλύτερες κλίμακες, για παράδειγμα, αυτή με τέσσερα στάδια (Zadeh, 1999):

‘Βέβαιος’, ‘Σχεδόν βέβαιος’, ‘Ελάχιστα βέβαιος’, ‘Αβέβαιος’.

Κάτι τέτοιο, βέβαια, υπαγορεύεται από τη συγκεκριμένη έρευνα η οποία κάθε φορά θα οδηγήσει σε διαφορετική κλίμακα. Είναι, όμως, προφανές ότι κάτι τέτοιο θα έχει ως συνέπεια την επανεκκίνηση της διαδικασίας εξοικείωσης με το είδος της κατηγοριοποίησης της καινούργιας αξιολόγησης εκ μέρους των ερωτώμενων. Σε κάθε περίπτωση η εκτίμηση της ‘μονάδας’ είναι ένα πρόβλημα.

Έτσι, προκειμένου να αποφύγουμε παρόμοιες επιπλοκές, καταθέτουμε την παρακάτω πρόταση:

«Σε κάθε ερώτηση να αντικατασταθεί η κλίμακα με τη ‘ράβδο’, δηλαδή ένα συνεχές, στην οποία στο αριστερό άκρο υπάρχει το 0 και στο δεξιό άκρο το 1, ως εξής:

0 _____ 1

Ο/Η ερωτώμενος/η, αντί να τσεκάρει μία βαθμίδα της κλίμακας, καλείται να τμήσει κάθετα το σημείο της ράβδου που θεωρεί ότι εκφράζει την απάντηση του/της στο συγκεκριμένο ερώτημα». (Καμπάκη Βουγιουκλή 2009)

Πχ Πληροφορητής 1

0 _____ / _____ 1

Πληροφορητής 2

0 _____ / _____ 1

Πληροφορητής 3

0 _____ / _____ 1

Πληροφορητής 4

0 _____ / _____ 1

Σαφές ότι οι δυνατότητες είναι άπειρες όσα και τα σημεία της ράβδου!!

Αιτιολόγηση-πλεονεκτήματα

Όποιος καλείται να απαντήσει δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εκπαίδευση και δεν μπαίνει στην διαδικασία να διακρίνει την, έτσι κι αλλιώς, δυσδιάκριτη διαφορά μεταξύ δυο διαβαθμίσεων της κλίμακας. Αυτή η διαδικασία μπορεί να αναπαρασταθεί με την προσπάθεια ενός αυτοκινήτου να ανέβει μια σκάλα ή ένα κεκλιμένο επίπεδο.

Το σημαντικότερο, όμως, ρόλο εδώ παίζει ο ψυχολογικός παράγων επειδή ο/η πληροφορητής/τρια θέτει μια κάθετη γραμμή στη ράβδο **01**, βασιζόμενος/η κυρίως στη διαίσθησή του, που εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή καθορίζει το ακριβέστερο σημείο. Η ράβδος δίνει τη δυνατότητα της ασαφούς (fuzzy) συμπεριφοράς αφού στην ουσία ζητά μια απεικόνιση στη διάστημα $[0,1]$ αντί της σαφούς απάντησης 0 ή 1.

Επεξεργασία

Όσον αφορά την επεξεργασία των ερωτηματολογίων με ράβδο, αυτή επαφίεται πλήρως στον/στην ερευνητή/τρια. Ο/Η ερευνητής/τρια έχει την ευχέρεια να 'κλιμακώσει' τις απαντήσεις χωρίς να είναι δεσμευμένος/η από τη αρχή αν έχει 4 ή 5 ή 10 σκαλοπάτια και να αποσαφηνίσει τις διαφορές μεταξύ των διαβαθμίσεων. Το σπουδαιότερο είναι ότι έχει την ευχέρεια να κάνει ισομερή ή όχι κλίμακα, ανάλογα με τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης έρευνας. Για παράδειγμα, σε ανισομερή κλίμακα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η κατανομή Gauss και συγκεκριμένα η ισοεμβαδική διαμέριση κατά Gauss διαστήματα, της κλίμακας.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο/η ερευνητής**+/τρια, έχοντας τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, μπορεί να τα επεξεργαστεί με διαφορετικούς τρόπους και προσεγγίσεις χωρίς να χρειαστεί να υποβάλλει όλους όσοι συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια ξανά και ξανά στην ίδια διαδικασία.

Στη γνωστή κλίμακα δεν είναι δυνατόν να γίνει διαφορετικού είδους επεξεργασία διότι θα απαιτούνταν από τα υποκείμενα να υποβληθούν αλληπάλληλα στη ίδια διαδικασία, κάτι καθόλου εύκολο και ευχάριστο ή, ακόμα, και εφικτό, όπως μας επιτρέπει να γνωρίζουμε η πολυετής ενασχόληση με ανάλογα πειράματα. Επιπλέον, δεν μπορεί να απαιτηθεί από το ίδιο σώμα των ερωτηθέντων να συμπληρώσει το ίδιο ή διαφορετικό ερωτηματολόγιο διότι η εμπειρία της συμπλήρωσης μπορεί να έχει επίδραση, είτε θετική είτε αρνητική,

στην έρευνα αυτή καθαυτή, κάτι που είναι απευκταίο για κάθε έρευνα που επιθυμεί να είναι αξιόπιστη. Αντίθετα, με τη ράβδο, πιστεύουμε ότι η αντικειμενικότητα της έρευνας ενισχύεται διότι παραχωρείται περισσότερος χώρος στη μαθηματική επεξεργασία. Άλλωστε, χαρακτηριστικό στοιχείο των εφαρμοσμένων μαθηματικών είναι η δυνατότητα διαφορετικών προσεγγίσεων και η αλληπάλληλη δυνατότητα απλοποίησης της μορφής. Έτσι έχουμε την τάση να κάνουμε το μοντέλο μας γραμμικό. Το συνεχές να το κάνουμε διακεκριμένο ή το αντίστροφο. Επομένως η πρότασή μας *δίνει την δυνατότητα επεξεργασίας με ακρίβεια, την οποία επιθυμεί ο/η ερευνητής/τρια. Από διακριτό σε συνεχές και, ακόμη περισσότερο, από μονοσήμαντο σε πλειονότιμο ή fuzzy.

Ο Ν. Λυγερός (2008), χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η καινοτομία των Βουγιουκλής και Καμπάκη, όσον αφορά την αντικατάσταση της κλίμακας από τη ράβδο, έχει βαθιές ρίζες στη διαμάχη μεταξύ συνεχούς και διακριτού. Το εργαλείο που προτείνουν δεν είναι ένα επιπλέον ανάμεσα στη μάζα των εργαλείων... η ράβδος των Βουγιουκλή και Καμπάκη προσπαθεί να προσπεράσει μ' ένα έντεχνο μαθηματικό τρόπο, τα μεθοδολογικά προβλήματα της απλοποίησης που δημιουργεί ένα μοντέλο όπως είναι η κλίμακα του Likert.... Με τη ράβδο είναι εύκολο να εφαρμόσουμε όλες τις τεχνικές των διάφορων κατανομών όπως Bernoulli, Poisson και Gauss.... η ράβδος μπορεί να λειτουργήσει και ως εργαλείο ελέγχου των δυνατοτήτων των κλιμάκων.

Εν κατακλείδι, θα θέλαμε να θέσουμε την πρόταση για χρήση της ράβδου αντί της κλίμακας και να προτείνουμε να διερευνηθεί αν και κατά πόσον είναι επαρκέστερη από την κλασική μέθοδο. Γι' αυτό, ζητάμε από τους ερευνητές να τη χρησιμοποιήσουν και να ερωτηθούν αν η ράβδος δίνει μια καλύτερη και πιο άνετη δυνατότητα επεξεργασίας και εξαγωγής συμπερασμάτων. Με άλλα λόγια, ζητάμε μια αξιολόγηση της πρότασής μας, η οποία θα βοηθούσε στην ενίσχυσή της ή όχι. Εμείς έχουμε ήδη μπει στη διαδικασία εφαρμογής της και τα αποτελέσματα δείχνουν να μας δικαιώνουν. Η άποψη, όμως, όλων των ερευνητών/τριών είναι αυτή που θα έχει την τελευταία- και πιο σημαντική -λέξη.